

MASARYKOVA UNIVERZITA
PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKY

Projekt diplomové práce
SP4MP_MTO2 Metodologie 2

Téma: Využití orientačních pomůcek zrakově
postiženými v interiérech a exteriérech

Brno, květen 2011

Vypracoval: Pavel Michelfeit
UČO: 190158

1. Téma: Využití orientačních pomůcek zrakově postiženými v interiérech a exteriérech

Téma by je zajímavé z několika důvodů. Toto téma ještě nikdo nezpracovával, toto téma je vzhledem k současným technickým možnostem velmi obsáhlé a je proto možné na něj napsat velmi zajímavou práci. Při tvoření tohoto tématu budu používat kvantitativní výzkum, kde budu zjišťovat, jestli osoby se zrakovým postižením používají nějaké pomůcky, které jim usnadňují navigaci v prostoru, jak jsou s takovými pomůckami spokojeni v případě, že pomůcky používají. Samozřejmě se budu ptát i na věk a pohlaví osob.

Práce má za cíl zmapovat použití pomůcek osobami se zrakovým postižením a také co jsou pomocí nich schopni zvládnout. Téma by mělo být tou správnou volbou pro moji diplomovou práci.

2. Výzkumné otázky

- Hlavní výzkumná otázka: Jaké elektronické orientační pomůcky využívají osoby se zrakovým postižením?
- Vedlejší výzkumné otázky:
  1. Používají lidé se zrakovým postižením elektronické orientační pomůcky více než pomůcky neelektronické?
  2. Používají ženy se zrakovým postižením elektronické orientační pomůcky méně často než muži se zrakovým postižením?
  3. Používají lidé se zrakovým postižením elektronické orientační pomůcky častěji v exteriérech než v interiérech?

3. Volba výzkumné strategie

Jako nejvhodnější metodu sběru dat pro tento kvantitativní výzkum jsem zvolil nestandardizovaný dotazník, protože jsem se zaměřil na respondenty v dospělém věku, kteří ovládají osobní počítač, a nebude pro ně problém na dotazník odpovídat.

4. Hypotézy

- Teoretická hypotéza: V posledních několika letech vzrostl počet uživatelů elektronických orientačních pomůcek mezi osobami se zrakovým postižením.
- Pracovní hypotézy:
  1. Lidé se zrakovým postižením používají elektronické orientační pomůcky více než neelektronické orientační pomůcky.
  2. Ženy se zrakovým postižením používají elektronické orientační pomůcky méně často než muži se zrakovým postižením.
  3. Lidé se zrakovým postižením používají elektronické orientační pomůcky častěji v exteriérech než v interiérech.

5. Seznam všech používaných konceptů a jejich definice (konceptualizace) a seznam indikátorů (operacionalizace)

Koncept: Osoba se zrakovým postižením

Konceptualizace: Osoba se zrakovým postižením je ta, která má postižení zrakových funkcí trvající i po medicínské léčbě anebo po korigování standardní refrakční vady a má zrakovou ostrost horší než 0,3 (6/18) až po světlocit, nebo je zorné pole omezeno pod 10 stupňů při centrální fixaci.

Indikátory: Stav zrakové ostrosti, zorného pole.

Koncept: Orientační pomůcka

Konceptualizace: Orientační pomůcka usnadňuje samostatnost a orientaci osob se zrakovým postižením při pohybu (chůze, běh a další sporty), snižuje závislost na okolí nebo doprovázejících osobách a zlepšuje bezpečnost nevidomých.

Indikátory: Znalost orientačních pomůcek, frekvence obměny orientačních pomůcek, dostupnost orientačních pomůcek, účel využití.

6. Návrh metody sběru dat, výzkumné populace a vzorku

Dotazník bude obsahovat cca 20 otázek, bude anonymní, z osobních informací bude uveden pouze věk, pohlaví a stav zrakové ostrosti. Pro potřebu výzkumu bude osloveno asi 50 osob se zrakovým postižením, kterým bude dotazník zaslán e-mailem, nebo poskytnut ve vhodně upravené papírové formě osobně. Respondenty dotazníku budou osoby s různým zrakovým postižením žijící na území České republiky.

7. Úryvek z připravovaného nástroje sběru dat

Jaké orientační pomůcky znáte:

- a) Bílá hůl
- b) Vodicí pes
- c) GPS navigace
- d) Průvodce
- e) Žádné
- f) Jiná odpověď:

Které z navigačních orientačních pomůcek používáte?

- a) Bílá hůl
- b) Vodicí pes
- c) GPS navigace
- d) Průvodce
- e) Žádné
- f) Jiná odpověď:

Jaké orientační pomůcky používáte venku – prosím vypište:

Jaké orientační pomůcky používáte uvnitř budov – prosím vypište:

Kde orientační pomůcky používáte?

- a) Ve městě

b) Na vesnici

Spoléháte se na orientační pomůcky více:

a) Venku

b) Uvnitř budov

Kde jste se naučil používat orientační pomůcky?

a) Ve škole

b) V krajských TyfloCentrech o.p.s.

c) Tyfloservis o.p.s.

d) Na rekvalifikačním kurzu

e) Jiná odpověď:

Pohlaví:

a) Žena

b) Muž

Rok narození:

Stav zrakové ostrosti:

a) Slabozrakost

b) Zbytky zraku.

c) Praktická nevidomost.

d) Totální nevidomost

e) Porucha binokulárního vidění.

f) Jiná odpověď:

8. Možné praktické a etické problémy

Při výzkumu může dojít k následujícím problémům: nízká návratnost dotazníků, nedůvěra respondentů v zaručení anonymity u dotazníku. Praktické problémy: problém s distribucí dotazníku, nesrozumitelnost některých otázek v dotazníku.

9. Seznam relevantní (odborné) literatury

- ČÁLEK, O., HOLUBÁŘ, Z., CERHA, J. *Vývoj osobnosti zrakově těžce postižených*. 2. vyd. Praha : Univerzita Karlova, 1991. 132 s. ISBN 80-7066-341-3.
- FINKOVÁ, D., LUDÍKOVÁ, L., RŮŽIČKOVÁ, V. *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením*. 1. vyd. Olomouc : Univerzita Palackého v Olomouci, 2007. 158 s. ISBN 978-80-244-1857-5.
- HAMADOVÁ, P., KVĚTOŇOVÁ, L., NOVÁKOVÁ, Z. *Oftalmopedie: Texty k distančnímu vzdělávání*. 1. vyd. Brno : Paido, 2007. 125 s. ISBN 978-80-7315-159-1.

- MONATOVÁ, L. *Pedagogika speciální*. 1. vyd. Brno : Masarykova univerzita, 1994. 199 s. ISBN 80-210-1009-6.
- MONATOVÁ, L. *Pojetí speciální pedagogiky z vývojového hlediska*. 2. vyd. Brno : Paido, 1998. 85 s. ISBN 80-85931-60-5.
- PIPEKOVÁ, J., et al. *Kapitoly ze speciální pedagogiky*. 2. vyd. Brno : Paido, 2006. 404 s. ISBN 80-7315-120-0.
- ŘEHÁK, S., et al. *Oční lékařství*. 1. vyd. Praha : Avicenum, 1980. 212 s.
- VÁGNEROVÁ, M. *Oftalmopsychologie dětského věku*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 1995. 182 s. ISBN 80-7184-053-X.
- VÁGNEROVÁ, M. *Psychopatologie pro pomáhající profese*. 4. vyd. Praha : Portál, 2008. 870 s. ISBN 978-80-7367-414-4.
- VÁGNEROVÁ, M., HADJ-MOUSSOVÁ, Z., ŠTĚCH, S. *Psychologie handicapu*. 2. vyd. Praha : Karolinum, 2000. 230 s. ISBN 80-7184-929-4.
- VÍTKOVÁ, M., et al. *Integrativní speciální pedagogika*. 2. vyd. Brno : Paido, 2004. 462 s. ISBN 80-7315-071-9.
- VÍTKOVÁ, M., ŘEHŮŘEK, J., KVĚTOŇOVÁ-ŠVECOVÁ, L., MADLENER, I. *Možnosti reedukace zraku při kombinovaném postižení*. 1. vyd. Brno : Paido, 1999. 94 s. ISBN 80-85931-75-3.
- VÍTKOVÁ, M., et al. *Vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami I*. 1. vyd. Brno : Paido, 2007. 354 s. ISBN 978-80-7315-163-8.
  - Úvod výzkumu není vhodně formulován, měl byste se věnovat problematice využívání pomůcek, jaké existují, atd. Hlavně byste měl vysvětlit, proč a pro koho je zajímavé toto zjišťovat.
  - Místo nestandardizovaný napište „vlastní konstrukce“, protože dotazník je vždy standardizovaný. Zaměření se na respondenty ovládající počítač je velkým omezením ve vašem výzkumu (dá se předpokládat, že takoví lidé například budou inklinovat i k elektronickým pomůckám více než lidé neovládající počítač) a doporučuji jej zmínit už v tématu (názvu práce).
  - Teoretická hypotéza není dobře zformulována – nemůžete ověřit proměny v čase, pokud děláte jen jeden výzkum. Pracovní hypotézy jsou dobře zformulovány, ale není úplně jasné, čím jsou motivovány – proč bychom například měli předpokládat, že ženy používají elektronické pomůcky méně? K tomu by bylo vhodné se vyjádřit již v úvodu, nebo v cílech.
  - Kategorie v dotazníku doporučuji více rozpracovat – měl byste se ptát spíše než na výčet používaných pomůcek na to, které jsou používány nejčastěji, či jak je uživatel s pomůckami spokojen nebo jak dlouho už je používá atd. Také např. nestačí se zeptat, jestli člověk používá pomůcky na vesnici nebo ve městě

(k čemu vlastně je takový údaj? Lidé, co bydlí na vesnici, je asi používají víc na vesnici, většina lidí je ale použije na vesnici i ve městě, pokud se tam pohybují, ne?).